

Lapsed on vaesuse eest kõige kaitsetumad

Ligi pool Eesti ühiskonnast elab vaesuse või vaesuse riskis ning on seetõttu potentsiaalsed vaesuse leevendamisele suunatud tegevuse subjektideks, kõlab sünge kokkuvõtte hiljuti valminud uurimuses "Vaesuse leevendamine Eestis". See, esimene süstemaatiline analüüs vaesusest Eestis valmis Tartu Ülikooli, sotsiaalministeeriumi ja ÜRO Arenguprogramm Eestis (UNDP) koostöös.

Vaesemate hulka kuuluvad Eestis lapsed ja lastega pered, töötud, madalalpalgalised (madal kvalifikatsioon, samuti alakoormus), erivajadustega (puuetega) inimesed, eakad ja teised sotsiaalkindlustussüsteemist sõltuvad isikud. Vaesusuurijad panid loetelu just säärasesse järjekorda ja jõudsidki järeldusele, et lapsed on Eesti ühiskonnas vaesuse poolt kõige haavatavamad.

Otseses vaesuses (see tähendab sellist ainelistel ressursside taset, mis ohustab isiku põhivajaduste nagu toit, eluase jne. täitmist) elab kolmandik ning toimetulekut ohustavas vaesuses (minimaalsed füsioloogilised vajadused on küll rahuldatud, kuid isik ei suuda täisväärtuslikult osaleda sotsiaalses ja majanduslikus elus) 13% väikestest lastest. "Seega on väikestel lastel oluliselt suurem oht sattuda otsesse vaesusse kui ülejäänud elanikkonnal keskmiselt," kõlab uurijate järeldus.

Üks põhjusi on selles, et lapse sünd sunnib ema üldjuhul koduseks jääma. Uurijate arvestused näitavad, et kui lasteta perre sünnib esimene laps, suureneb pere vaesuse risk 10% võrra juhul, kui ema jääb edasi tööle ning 25% võrra siis, kui ema jääb koduseks. Kroonides võetuna väheneb esimesel

Liia Hänni
Riigikogu liige, Mõõdukad

juhul leibkonna liikme keskmine sisetulek 3009 kroonilt 2280 ja teisel juhul 1773 kroonile kuus. Teise lapse sünd suurendab vaesuse riski järsult 50%-ni.

Vähem või rohkem drastilisi numbreid võib tuua veelgi, kuid üks on selge – just lastega pered on praegu üks vähemkindlustatud elanikekategooria. Selle fakti mõju tulevikule on ühene – väheneb sündide ja laste arv, seega kahaneb ka iive. Mõni rahvastiku-uurija ongi juba hoiatanud, et kidunevat eesti rahvast võib mitte väga kauges tulevikus ähvardada väljasuremine.

Lapsi tuleb aidata – aga kuidas?

Olukorrast väljapääsuks on vaid üks lahendus – tuleb vähendada vaesuspiirist allpool elavate isikute majanduslikku ja sotsiaalset haavatavust, alandada vaesusriske ning luua võimalusi inimeste elujärje parandamiseks.

Selle suhteliselt lihtsas sõnastuses eesmärgi elluviimine on aga vägagi keerukas. Eelkõige sõltub vaesuse võitmine ühiskonna üldisest jõukusest. Praegu, mil majandus on raskustes ning riik üsna vaene, tuleb põhjalikult mõelda, mida ja millal on võimalik teha. Meetodid on ju üldiselt teada. Lastega perede olukorra parandamiseks on neid mitu: laste- ja peretoetuste pidev korrigeerimine sõltuvalt elukalliduse tõusust, tu-

lumaksuvaba miinimumi sõltuvusse seadmine laste arvust, lisatoetuste rakendamine suurima vaesusriskiga peredele, kooli- ja arendustoetuste süsteemi laiendamine, subsideeritud teenuste süsteemi (suvelaagrid, raamatud, eluase, koolitoit jms) laiendamine, täiendavate riigipoolsete tagatiste loomine eluaseme ja esmatähtsate kestvuskauvade soetamiseks, soodustingimustel eluaseme võimaldamine jms.

Esimene samm on lapsehooldustasu kehtestamine

Küsimus on selles, mida ja millal meie olusid arvestades saab teha.

Koalitsioonileppes lubas valitsusliit hiljemalt aastast 2000 sisse seada lapsehooldustasu, siduda hiljemalt aastal 2001 tulumaksuvaba miinimumi laste arvuga perekonnas, suurendada omavalitsuste kaudu jaotatavaid koolitoetusi, suurendada sünnitoetuse määra, toetusi lapsi üksi kasvatavatele ja puuetega laste vanematele jne.

Esimese sammuna andiski valitsus mais Riigikogule üle uuest aastast lapsehooldustasu sisse seadva seaduseelnõu. Olulisim muudatus on, et erinevalt senisest ülapiidamistoetusest makstakse lapsehooldustasu ka siis, kui vanem käib tööl. See annab vanemale võimaluse saada suuremat sissetulekut ja mitte kaotada tööjõuturul vajalikku kvalifikatsiooni. Talle jääb ka võimalus ise otsustada, kas panna laps lasteaeda, palgata hoidja või kasvatada last ise. Sama eelnõu suurendab sünnitoetust, üksikvanema lapsetoetust ja ajateenija lapse toetust. Säilivad ka senised lapsetoetused. Seaduse vastuvõtmisel suureneb riigi poolt lastetoetusteks mineva raha hulk 1,36 miljardi kroonini.

Hooldustasu kehtestamine on esimene samm valitsusliidu perepoliitikas. Me anname endale aru, et teha on veel väga palju, usume aga siiski, et ka see esimene samm aitab vähendada lastega perede vaesust.

Alla vaesusepiiri elavad inimesed

Protsent elanikkonnast

Vanusegrupiti

0-9 a	48,2%
10-19 a	44,0%
20-29 a	33,5%
30-39 a	38,0%
40-49 a	32,7%
50-59 a	28,2%
60-69 a	36,2%
70 ja üle	40,4%

Leibkonna tüübi järgi

Noor (alla 35 a) leibkond lapse (lastega)	42,2%
Lasteta tööjõuliste leibk.	22,5%
1-2 lapsega tööjõuline leibk.	36,3%
3 ja enam lapsega tööjõuline leibk.	63,9%
Pensionäriaga leibk.	37,8%
Pensionäride leibk.	46,6%

Vaesuspiir - vähem kui 1250 kroonine siisetulek pereliikme kohta

Allikas: uurimus "Vaesuse leevendamine Eestis"

Alari Paluots